

הילך # 2 - מחלוקת רבי חייא ורב ששת

באיזה מקרה נחלקו ר' חייא ורב ששת?

רש"י בבא מציעא ד, א

והילך - לא הוצאתים, והן שלך בכל מקום שהם.

קידושין מז, א

אמר רב: המקדש במלוה - אינה מקודשת, מלוה להוצאה ניתנה.

רש"י קידושין מז, א

להוצאה ניתנה - הלואה רשאי להוציאה בהוצאה ואינו חייב להעמידה בעיסקא שתהא מצויה בכל עת
שיתבענו וכיון דלהוצאה ניתנה היא לה כי דידה ולא יהיב לה מידי.

ספר אור זרוע ח"ג פסקי בבא מציעא סימן ח

ונראה בעיני דלא הוי הילך אלא היכא שמחזיר לו אותם מעות עצמם שהלווהו או אותו פקדון עצמו
שהפקיד בידו או אותה בהמה עצמה שהשאילו אבל אם אמר לו אין לך בידי אלא חמישים והילך חמישים
והם מעות אחרים או שאמר לו חדא אין ודאי בעידן שאלה מתה והילך דמיה או בהמה אחרת אין זה הילך
וחייב שבועה אפי' לרב ששת שכך פי' רש"י זצ"ל בדברי ר' חייא והילך לא הוצאתים והן שלך בכל מקום
שהן ועל זה פליג רב ששת ואמר הילך פטור. אבל אי הוה מודה שהוציא והוה יהיב ליה חמשין אחריני
בהא מודה רב ששת דחייב דאין זה הילך.

וא"ת מאי פריך גבי סילעין דינרין והא השטר כיון דמודה ביה כהילך דמי. לישני ליה כגון שהוציא אותם סלעין
שהלוהו ומחזיר לו אחריני דהשתא לאו הילך הוא.

ההיא לא קשיא כדפירש רש"י זצ"ל הילך הוא שהרי הקרקעות משועבדות על כך הילך הויא ליה הילך
שבשעה שהלוהו וכתב לו השטר בההיא שעתא נשתעבדו לו נכסי לוח למלוה והוה כאילו קרקע זו
הלוהו והוי הילך

וכן לקמן דפריך למ"ד הילך פטור קרקע אמאי איצטרך קרא למעוטי משבועה הא כל קרקע הילך הוא התם נמי
כשתובע אותו מכרת לי אלו שני קרקעות והוא משיב לו לא מכרתי לך אלא אחת (התם נמי כשתובע אותו
מכרת לי אלו שני קרקעות והוא משיב לו לא מכרתי לך אלא אחת) התם נמי מעידן דקנייה מיניה הוה ליה
כמפקיד הקרקע בידיה הילך איתבריר לן דלא מיקרי הילך אלא היכא שמחזיר לו אותו דבר עצמו מה
שהלוהו או מה שהפקיד אצלו:

בעל המאור בבא מציעא א, א

... אלא כך נראה לי פירושה הילך נמי כמודה במקצת דמי ולא אמרי' כמאן דנקיט להו בידיה דמי ואף על
פי שמזומנין לתת ודלא כרב ששת דאי ס"ד כרב ששת וכיון שמזומנין לתת כמאן דנקיט להו דמי והא מתני'
דשנים אוחזין שהם מזומנין לחלוק ואנן סהדי דמאי דתפיס הילך הוא ולא הילך דהודאה קאמרי' דהא ודאי
לא קא מודה חד מינייהו לחברי' כלל אלא הילך דהזמנת חלוקה קאמרינן אי ס"ד כיון דמזומנין לחלוק כמאן
דפליגי דמו א"כ ליכא שבועה כלל דהא ודאי פשיטא לן דאילו פלגואה עד דאתי לקמן תו לא משביעינן
להו אלא אמרי' המוציא מחבירו עליו הראיה וכי היכי דהכא לא אמרי' הילך דמזומנין לחלוק כמאן דפליגי דמי
הם ה"נ במודה מקצת לא אמרי' הילך שמזומנין לתת כמאן דנקיט להו דמי והיינו דאמרי' ותנא תונא ולא

למימרא שיהא דין משנתנו דין מודה מקצת ומש"ה לא מקשינן עליה מי דמי כדאקשי' לדר' חייא קמייתא ודאמרינן אי אמרת בשלמא הילך מדאורייתא חייב מתקני רבנן שבועה כעין דאורייתא לאו למימרא שיהא בדין משנתנו שום זכר להודאה במקצת אלא מאי כעין דאורייתא דלא אמרי' הילך כמאן דפליגי דמי כעין דאורייתא ולא אמרי' הילך כמאן דנקט להו דמי וזה פי' יפה.

חידושי הרמב"ן בבא מציעא ד, א

והילך. פרש"י ז"ל לא הוצאתים והן שלך בכל מקום שהם. משמע דאי אמר הילך מעות אחרים תחתיהם אף על גב דנקיט להו בב"ד ובעי למיתנינהו ליה לאו הילך הוא.

ומיהו קשיא לן הא אמרינן במס' קידושין (מ"ז א') המקדש במלוה אינה מקודשת ואף על גב דאיתא בעין משום דמלוה להוצאה ניתנה, ואי ס"ד ברשותא דמרה קיימא אמאי אינה מקודשת, אלא ודאי לאו ברשותא דמרה קיימא דמלוה להוצאה ניתנה וליתא ברשות בעלים לא לחזרה ולא לאונסין, וכיון שכן היאך אומר לו שהן שלו בכל מקום שהן, ואין ספק דגבי אשה אף על פי שהגיע זמן ולא הוציאתם שאינה מקודשת, ולפי פירוש זה לא משכחת לה אלא או בפקדון או בשעבוד קרקעות כדקס"ד בשמעתין. ורבותי מפרשים דנקט להו בבי דינא ואמר הילך מעותיך וכמאן דנקיט להו מלוה דמי.

חידושי הרשב"א בבא מציעא ד, א

הילך כמודה מקצת הטענה דמי ורב ששת אמר הילך לאו כמודה במקצת הטענה דמי. והילך פי' רש"י ז"ל לא הוצאתים והם שלך בכל מקום שהם, ולפי פי' זה משמע דלא שייך הילך אלא בפקדון בלבד שהפקדון ברשות בעלים בכל מקום שהוא א"נ במלוה בשטר ומשום דכל מה שכתוב בשטר קרקעותיו משועבדות לכך וכל שעבוד קרקעות כהילך וכדמשמע בשמעתין, הא מלוה דעלמא לא שהרי אפי' לא הוציאה והרי היא בעין אינה עומדת ברשות מלוה כלל לא לחזרה ולא לאונסין כדאיתא בקדושין פ"ב (מ"ז ב') גבי המקדש במלוה, אבל הגאונים ז"ל הסכימו בין בפקדון בין במלוה כל שהן מזומנין לתת הוה ליה הילך ופטור לדעת רב ששת דפטר בהילך, ובפקדון כל שהוא בעין אפי' עומד באגם הוה ליה הילך וכדמשמע לקמן בסמוך בדרמי בר חמא דאמר היכי דמי לאו כגון דאמר ליה הילך ומאי פשיטותא דקאמר לאו כגון דאמר ליה הילך לימא ליה דתמן הוה קאי, אלא משום דכל שהוא בעין ואפי' באגם הילך הוא והיינו דאמר בפשיטות לאו כגון דא"ל הילך דמסתמא חי הוא, ועוד דאמר לא כגון דא"ל כלהו מתו להו, דאלמא לא משכח מידי דתפיק ליה מהילך אלא בדמתו להו, ולא כן דעת הראב"ד ז"ל.

חידושי הריטב"א בבא מציעא ד, א

אלא כי איתמר ותנא תונא על אידך דר' חייא איתמר אמר ר' חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים והילך חייב. פרש"י ז"ל הילך לא הוצאתים והרי הם שלך בכל מקום שהם, ונראה מדבריו תרתי חדא דמלוה שהוציאה אף על פי שנותן לו מעות אחרים בב"ד לא חשיב הילך, ועוד דכל שלא הוציאה והם בעין ברשותו אף על פי שאינם עתה בב"ד הוה הילך, ואדרבה איפכא מסתברא דכל שנותן מעות בב"ד זה הילך גמור הוא כאילו פרע והוה באידך כופר בכל, וכל שאינם שם בב"ד אין כאן פריעה של כלום, ומשום דהוה זוזי דמלוה גופיה ברשותיה מאי הוה דהא מלוה להוצאה ניתנה ודידיה נינהו, ומיהו בפקדון ודאי כל היכא שהוא בעין ברשותו חשוב הילך אף על פי שאינו בב"ד דפקדון כל היכא דאיתיה ברשותא דמריה איתיה, והכי מוכח לקמן בג' פרות דרמי בר חמא כדבעינן לפרושי התם בס"ד, ומשכון לא חשיב הילך דהא מחוסר שומא וגוביינא, אלא אם כן דמיו קצובין ונותנו לו מיד בפרעון גמור, וידעינן דלית ליה זוזי לאידך דכל היכא דאית ליה זוזי בעין לית ליה למיפרעיה בשומת מטלטלין כדכתבי רבוותא ז"ל, וזה ברור ופשוט לפי עניות דעתי ואף על פי שרבים וגדולים חולקין בדבר. ומורי הרב נ"ר כן הורה כדברי דמשכון לא הוה הילך אלא כדאמרן.

רמב"ם טוען ונטען א, ג

הטוען מטלטלין על חבירו וכפר בכל ואמר לא היו דברים מעולם, או שהודה במקצת ונתנו מיד ואמר אין לך בידי אלא זה והילך, או שאמר אמת שהיה לך אצלי אבל מחלת לי או נתת לי או מכרת לי או החזרתי לך או שטענו חטים והודה לו בשעורים בכל אלו פטור משבועת התורה, אבל חכמי הגמרא תקנו שישבע הנתבע בכל אלו שבועת היסט ויפטר, ואינו כעין של תורה לפי שאין בהן נקיטת חפץ, וכבר ביארנו דרך שבועה של תורה ודרך שבועת היסט בהלכות שבועות.

בית הבחירה למאירי בבא מציעא ד, א

מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים ואותם חמשים שיש לך בידי הילך פטור הוא משבועת מודה מקצת שאותם חמשים הרי הן כמי שבאו ליד מלוה ואינם בכלל הטענה ונמצא שאין הטענה אלא בחמשים שכפר ונמצא שהוא כופר בכל הטענה
ויש מפרשים הטעם שמכיון שהוא מזמן עכשו ליתן לו המקצת אינו מתירא שלא יאריכנו מן השאר ואין כאן טעם אשתמוטי הוא דמשתמיט:

ספר התרומות שער ז חלק ב

אות ד

וענין הילך יש לפרשו אם צריך לתת לו מה שאומר ממנו הילך מיד ליד בפני הבית דין, או אם די לו במשכון, או אם מספיק אם הם בתיבתו שיכול לומר לו בא וקחם משם.
ובזה דעת הר"ר זרחיה ז"ל דהילך נקרא אף על גב דקאי באגמא. ודייק לה מההיא דשלוש פרות, דקאמר וחדא מתה לה בפשיעה ובעינא לשלומי לך, דלאו הילך הוא. הא איתה ולא מתה אף על גב דאצטרך לאיתויי מאגמא, כמאן דתפיס ליה אידך דמי והילך נקרא.
השיבו הר"א ז"ל כי דברי תרדא שכח, דאמרינן בהגוזל כי תניא ההיא דפטור בדאמר ליה הילך, כי קאמינא דחייב דקיימא באגם דאיכא למימר אלו מגניב. אלמא דלא קרי הילך אלא אם כן נתן מיד ליד. ועוד הקשה עליו מיהא דאמרינן בית שהוא מלא פירות מסרתי לך וכו' מה שהנחת אתה נוטל, פטור. ואמרינן עלה, טעמא דאמר ליה בית סתם שאינו טוענו דבר שבמדה, אבל כשטוען בית זה עד הזיז ידיע טענתו חייב שבועה, דמודה מקצת הוא, ולדבריו הואיל ואיתנהו להנהו פירי [בעינן] הילך הוא. אלמא דהילך לא מקרי אלא כשנתנו מידו לידו.
השיבו הרב ז"ל דהכא במאי עסקינן שהרקיבו הפירות בפשיעה, דמחייב לשלומי דמיהון, דלאו הילך הוא. השיבו הרב ז"ל תינח בית מלא פירות, כיס מלא מעות מאי איכא למימר, דהא ליכא שיכות דהרקבה גביהו. והאריכו בזה בספר הריבות.
וכתב הרב בעל התוספות, הספרים שגרסתן כיון דקא מודה ליה בגויהו כמאן דנקיט להו דאמי. זאת הגירסא היא בפקדון שלא ניתן להוצאה והוא ברשות בעליו בכל מקום שהוא, כמו שפר"ש ז"ל שלשון הילך שלא הוציאם ועדיין הם בעין, כלומר שלך הם בכל מקום שהם. ובספרים דגרסי כמאן דנקיט להו מלוה [דמי, צריך לפרש שעתה כשאומר לו הילך, פורע לו כלו מידו לידו, והוי כמאן דנקט להו מלוה] מעיקרא קודם שהודה הלואה אותם, והוה ליה כמי שלא הודה לו כלום, ע"כ. גם הרב ר' משה ז"ל בספרו, לשון נתנו מיד נקט.

אות ה

ובשאלה לקמאי אם יקרא הילך אם יתן לו משכון עליו.
והשיבו שזה הילך הוא ואינו נשבע שבועת התורה. גם בעל העיטור כתב דאי יהיב ליה משכון, כהילך דאמי, דהא שטר כהילך הוא וכ"ש משכון. אבל הרב אבאן מגש ז"ל פסק דמשכון ליתיה הילך. וראיתו מההיא דגרסינן בקידושין מנה אין כאן משכון אין כאן. מהתם שמעינן דמאן דאודי במקצת וכפר במקצת ואנח משכון על ההוא מקצת דאודי ליה, לאו הילך הוא, ומעשים בכל יום ומחייב רבנו הרב בזה שבועת התורה.

אות ו

והילך שפטרנו משבועה, דוקא שלא יהא כמערים, אבל אם נראה לדיין שהוא כמערים לדחות השבועה מעליו, חייב שבועת התורה. וכן פסק רבינו חננאל ז"ל.

שבועות מ, ב

אמר רב ענן אמר שמואל: טענו חטין וקדם והודה לו בשעורין, **אם כמערים** - חייב, אם במתכוין - פטור.

ספר העיטור אות ע - עיסקא וחוב, הלכות מלוה על פה דף טז עמוד ב

ומסתמא אי יהיב משכון כהילך הוא. דהא שטר כהילך הוא וכ"ש משכון.
אבל רבינו אבן מגש כתב בקידושין גבי נסכא מנה אין כאן משכון אין כאן ש"מ דמאן דאודי במקצת וכפר במקצת ואנח ליה משכון בההוא מקצת דאודי לאו הילך הוא מדאמר הכא מנה אין כאן משכון אין כאן ומעשים בכל יום דמחייבים בה שבועת התורה ואנא ברירנא לה בירושלמי מנה אין כאן משכון אין כאן בתרי לישנא במאמר שני ולא דמי להאי ולא דייק לן האי דיוקא

קידושין ח, א

אמר רבא אמר רב נחמן: אמר לה התקדשי לי במנה, והניח לה משכון עליה - אינה מקודשת, מנה אין כאן, משכון אין כאן.

חידושי הר"ן בבא מציעא ד, א

ולענין מי שמודה במקצת הלואה ורוצה ליתן משכון למלוה באותו מקצת

לדעת בעל העיטור הוי כהילך

אבל הר"ר יוסף הלוי ז"ל כתב דלא הוי הילך

מדאמר ר' פ"ק דקדושין אמר רבא אמר ר' נחמן התקדשי לי במנה והניח משכון עליהם אינה מקודשת מנה אין כאן משכון אין כאן בני ר' חייא זבין ההיא אמתא בפריטי אותבי נסכא עלי' כו' פריטי אין כאן משכון אין כאן. אף כאן מנה אין כאן משכון אין כאן.

ואחרי' דחו דאין הנדון דמי לראיי' דהתם דלא נתחייב במנה אף המשכון אינו כלום דכיון דאין כאן חוב מנה במאי יהא נתפס משכון זה אבל כאן שכבר נתחייב לו והניח משכון עליו משכון יש כאן וקנה לי' ולפי דעתי יפה אמר הר"ר יוסף הלוי ז"ל ואלו שדחו סברתו לא ירדו לסוף דעתו דכיון דקיי"ל דמלוה אינו קונה כדאמר ר' ב"ה האיש מקדש ושין במכר שזה קנאו ואי מלוה להוצאה ניתנה במאי קנאו נמצא שהמשכון זה אינו נקנה באותו מלוה דכי אמרי' דב"ח קונה משכון ה"מ במשכנו בשעת הלואתו משום דקני לי' מעותיו וכדמוכחא ההיא דאמר ר' פרק השולח גבי מלוה על משכון דאינו משמט משום דקני לי' כדר' יצחק דאמר ב"ח קונה משכון אפי' משכנו בשעת הלואתו וטעמא דמלתא משום דמעותיו קונות לו משכון אי נמי משכנו שלא בשעת הלואתו קני' לי' משום דבגוביינא דבי דינא אתאי לידי' וגזירת הכתוב הוא דקני לי' כדר' יצחק דהו"ל כאלו הגביהו לו ב"ד ומ"ה אמרי' פרק המקבל דאם מת אינו נעשה מטלטלים אצל בניו אבל כשנתן לוח למלוה משכון שלא בשעת הלואתו כיון שהמלוה אינו קונה במאי קנאו מלוה שמא תאמר אעפ"י שהמלוה אינו קונה לו קנאו במשיכה שכשם שאלו הקנהו לוח למלוה לגמרי נקנה לו במשיכה כך כשהקנהו לו בתורת משכון משיכה קני לו זו הוא שלמד הר"ר יוסף הלוי ז"ל מההיא דקדושין שאין המטלטלים נקני' במשיכה למשכון בעלמא כיון שאין כח במעות הראשונות לקנות הילכך משכון לאו הילך הוא:

רמב"ם הלכות טוען ונטען פרק ד הלכה ו

מנה לי בידך על משכון זה אין בידי עליו אלא חמשים הרי זה מודה וישבע, אין המשכון שוה אלא חמשים או פחות הרי זה נשבע ומשלם החמשים שהודה בהן, +/השגת הראב"ד/ מנה לי בידך על וכו' עד שהודה בהם. א"א ואם שוה החמשים מה ישבע הילך הוא עכ"ל. היה המשכון שוה מאה או יתר הואיל והמלוה יכול לטעון עליו עד כדי דמיו הרי המלוה נשבע ונוטל מדמי המשכון, היה שוה שמונים נשבע המלוה שאין לו פחות משמונים ונוטל מן המשכון, ונשבע הלוח מן התורה על העשרים שכפר בהן, כפר בכל ואמר אין זה משכון אלא פקדון ואין לו אצלי כלום נשבע המלוה שאין פחות משמונים ונשבע הלוח היסת על העשרים.

/השגת הראב"ד/ היה המשכון שוה וכו' עד על העשרים שכפר בהם. א"א אף זה הילך הוא עכ"ל. +

חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף ד עמוד א

ומשכון לא חשיב הילך דהא מחוסר שומא וגוביינא, אלא אם כן דמיו קצובין ונותנו לו מיד בפרעון גמור, וידעינן דלית ליה זוזי לאידך דכל היכא דאית ליה זוזי בעין לית ליה למיפרעיה בשומת מטלטלין כדכתבי רבוותא ז"ל, וזה ברור ופשוט לפי עניות דעתי ואף על פי שרבים וגדולים חולקין בדבר. ומורי הרב נ"ר כן הורה כדברי דמשכון לא הוי הילך אלא כדאמרן.

חידושי הריטב"א מסכת קידושין דף ח עמוד ב

פריטי אין כאן נסכא אין כאן. ושמעינן מהכא דמאן דמודה במקצת ואמר הילך משכון זה במה שאני חייב דלא חשיב הילך דמשכון אינו חשוב פרעון, וכן כתבו הגאונים ז"ל, ואף על פי שאין הראיה מכאן מחוורת הדין אמת כמו שפירשתי במקומו (ב"מ ד' א'), ודוקא בהא, אבל מלוה על המשכון ההוא משכון כיון דקני ליה מדרבי יצחק חשיב הילך,